

JOSEP M. VILASECA I MARCET (1919-1995)

I

Josep M. Vilaseca en el camp de les fundacions

Sempre he cregut que és més fàcil parlar d'idees i d'objectes o de coses que parlar de persones. Potser parlar de Josep Maria Vilaseca i Marcet i que ho fem persones, com és ara el meu cas, que hi vam tenir un tracte molt freqüent durant aproximadament vint-i-cinc anys, pot semblar una tasca fàcil. En realitat, però, justament per això, resulta difícil destriar les impressions subjectives nascudes del tracte del dia a dia amb la persona, amb la inevitable càrrega afectiva, de l'objectivitat que requereix parlar de la personalitat de Josep Maria Vilaseca en un acte

com el que estem celebrant. M'han encomanat, però, que parli d'ell referit a un camp molt concret i significatiu de la seva activitat: el món de les fundacions. Realment en va ser un especialista reconegut arreu de Catalunya i de l'Estat espanyol.

Ja l'any 1974 recordo haver assistit amb ell a les trobades d'entitats no lucratives organitzades per FUNDESCO a Buitrago, i ja era reconeguda la seva autoritat en el plantejament jurídic de les fundacions. A aquestes reunions, per cert, també hi eren normalment, en representació d'altres fundacions catalanes, els notaris Noguera i Faus, també desapareguts. De fet, uns anys abans Vilaseca havia promogut a escala estatal el FOEBE, Foment d'Entitats Benèfiques, amb la finalitat d'orientar i promoure l'aportació de béns particulars a activitats d'interès social. Anys més tard, a Catalunya, havia assessorat l'inici de les activitats de la coordinadora de Fundacions Catalanes, havia redactat dictàmens jurídics sobre el règim fiscal de les fundacions que, a principis del 1983, es van enviar als ministres catalans del Govern socialista. Cal dir que la Llei catalana de fundacions privades, aprovada pel Parlament de Catalunya el 1982, va ser inicialment redactada per ell, i que va ser assessor permanent de particulars i administracions públiques en aquesta matèria. No fa gaire un polític català deia públicament que quan havia de tractar alguna proposició de llei referida a fundacions li resultava imprescindible la consulta a Josep Maria Vilaseca. I és que era un home de dret, i d'això no en parlaré perquè les persones que m'acompanyen en aquesta taula ho podran fer amb més autoritat que no pas jo, però deixin-me dir només que era allò que rigorosament entenem com un home de dret, un jurista. Recordo que alguna vegada, des de la gosadia que dona la ignorància, i potser una mica provocadorament per part meua, li feia jo alguna observació relativitzant la importància del dret i m'atrevia a dir-li que em semblava que el dret de vegades legitimava situacions de fet, massa sovint aconseguides per la força, al servei de causes injustes. Malgrat això, ell sempre defensava i em demostrava que el dret és un dels pilars fonamentals de qualsevol societat. Però el que vull ressaltar ara és que Vilaseca era un home de dret doblat de persona d'una gran sensibilitat social que li provenia del seu cristianisme. Com ja va escriure Albert Manent: «Vilaseca té la saviesa del jurista i l'honradesa del cristià que vol esser-ho de debò». I probablement és per això que sempre el va interessar la figura jurídica de les fundacions. Entenia les fundacions com un servei públic, més afinadament com un servei general, però curiosament promogut per uns particulars. Per això ell deia: «la distinció entre què és públic i què és privat en aquest camp no és fàcil perquè la fundació privada és una entitat bifront, a cavall entre el dret privat i el dret públic». Tot i que sempre va defensar que «els organismes

públics no poden crear fundacions privades» perquè, a parer seu, seria un absurd, creia en la possibilitat que els particulars es despreguessin a perpetuïtat d'uns béns per tal de donar-los una finalitat d'interès general i, des d'aquest moment, aquests béns formessin part, per dir-ho així, del patrimoni col·lectiu de la societat, com a expressió de la voluntarietat i generositat espontània de la societat. Vilaseca va fer de llevadora de moltes fundacions del nostre país i, en cada cas, triava la redacció dels estatuts de manera que s'adaptessin a les característiques de la iniciativa en concret. No volia donar mai models generals d'estatuts perquè creia que calia sempre fer «un vestit a mida». Vilaseca considerava que el dret havia d'adaptar-se a la vida i no a l'inrevés. Per això tampoc creia que calgués arribar a excessos reglamentistes en cap ordre: calia deixar llibertat d'actuació, un cop establertes les regles de joc jurídic que eren realment imprescindibles.

Josep Maria Vilaseca va donar exemple personal en aquest món de les fundacions. Compartint les inquietuds socials i les preocupacions pel futur del país amb la seva dona, Teresa Roca, van desprendre's de bona part dels seus béns i van crear el 1969 la Fundació Jaume Bofill. Ja feia molts anys que el matrimoni exercia un mecenatge privat de moltes iniciatives socials i culturals del país —val la pena citar, per exemple, el seu paper en el món editorial català o de l'educació, tant escolar com informal—, però van voler institucionalitzar aquest mecenatge, dotar-lo d'organització i d'estabilitat, i cridar moltes persones més, a través d'aquesta institucionalització, a participar en l'orientació i en la realització de les coses que calia fer. Amb l'increment de la dotació que Teresa Roca va poder fer anys més tard es van crear dues fundacions més: l'Institut Pacis i Serveis de Cultura Popular, totes dues el 1977, i conjuntament amb la Jaume Bofill s'han presentat recentment en públic com el Grup FUS. Crec que és allò de predicar amb l'exemple.

Per acabar, voldria fer alguna referència al seu tarannà personal. Com jo mateix he escrit darrerament, Josep Maria Vilaseca, lector impenitent i persona de cultura vastíssima, era un home discret i gens amic de la faramalla, cordial sense afectació quan el tractaves a fons, sincer i clar sense eufemismes inútils, treballador incansable i amb aquella eficàcia que dóna la intel·ligència pràctica de les coses, fidel a unes quantes conviccions bàsiques que expressava oralment en un to d'ironia i d'escepticisme quan calia, però conviccions que portava a la pràctica fins a les darreres conseqüències. Ens agradaria que, també en aquest sentit, hagués marcat el tarannà del nostre grup de fundacions que acabo d'esmentar. Perquè tal com ell ja havia previst les institucions poden durar més que les persones «si això»

—el cito textualment— «ha d'ésser beneficiós per a la cultura i per al poble catalans». Moltes Gràcies.

Jordi Porta
Director de la Fundació Jaume Bofill

II

Josep M. Vilaseca en el camp de les administracions

Em correspon a mi presentar la figura de Josep M. Vilaseca fonamentalment en l'àmbit de la seva col·laboració amb el que podríem dir-ne el govern de la cosa pública a Catalunya, particularment a partir de l'Estatut d'autonomia de l'any 1979. En definitiva, una activitat bàsicament jurídica, perquè, com ha dit Jordi Porta, Josep M. Vilaseca era un gran jurista i, específicament, un gran jurista en l'àmbit del dret públic. Per consegüent, la seva utilitat en el moment en què Catalunya recupera les institucions ha de ser posada de manifest.

L'actuació jurídica de Josep M. Vilaseca s'inicia ja en el moment en què el dia 14 d'octubre de 1942 obté el seu títol d'advocat per la Universitat de Barcelona. L'any següent, quan només tenia vint-i-quatre anys, esdevé advocat de l'Estat i inicia aleshores l'exercici actiu de la professió. Es dona d'alta al Col·legi d'Advocats el dia 8 d'octubre del 1943 i es dona de baixa com a exercent, però continua com a membre del Col·legi amb la categoria de no-exercent, el mes de desembre de 1992.

De fet, jo vaig prendre contacte amb Josep M. Vilaseca d'una manera tardana. El vaig conèixer —si em permeten aquesta expansió personal— l'any 1954 en una notaria de Barcelona, la de Frederic Trias de Bes, i vaig perdre el seu rastre fins que, essent jo notari de Barcelona, ens vam retrobar amb motiu d'una actuació important del Col·legi d'Advocats, que serà presentada pel degà Gay, segurament, que és el II Congrés Jurídic Català, del qual, evidentment, Josep M. Vilaseca fou l'ànima.

Durant tot aquest període de temps, Josep M. Vilaseca ha estat un advocat en exercici, un advocat de concòrdia, un home que tenia al·lèrgia a l'actuació en els tribunals. Era, per tant, un advocat de consell, i —com ha subratllat molt bé el meu antecessor, Jordi Porta— un gran especialista en l'àmbit de les fundacions, aspecte que es concreta en la seva decisiva intervenció (per no dir autoria) en la llei catalana 1/1982, del 3 de març, la Llei de fundacions privades, que és un exemple de simplicitat, però a la vegada de suficiència normativa.

Abans de la represa política de Catalunya, Josep M. Vilaseca desenvolupà una vastíssima actuació en l'àmbit cultural i fins i tot en l'àmbit polític, perquè jo crec que Josep M. Vilaseca, en el fons, era un

home que tenia una gran vocació política. El que passa és que les circumstàncies manen i després va ser un polític, diguem-ne, també de consell, d'assessorament. És l'època en què, per exemple, participa en la redacció de *Cuadernos para el Diálogo*, i la de la seva relació amb els polítics, no només de Catalunya, externs al sistema i que d'una manera més o menys anecdòtica s'ha volgut centrar en algunes reunions especialment significatives tingudes a Can Bordoni una finca al cor del Montnegre.

He fet aquesta introducció per situar una mica el personatge, si és que això feia falta abans de referir-me a la seva col·laboració en l'activitat de la Generalitat de Catalunya a partir de l'Estatut i també abans de l'Estatut de 1979. Centraré aquesta col·laboració en tres àmbits que són, des del meu punt de vista, especialment significatius: l'àmbit dels traspassos de serveis, la creació de l'Institut d'Estudis Autònoms i, molt particularment, la configuració definitiva de la Comissió Jurídica Assessora com un consell d'estat del Govern de la Generalitat.

En els traspassos de serveis l'actitud de Vilaseca és determinant, ja en la Generalitat provisional, a l'època del president Tarradellas. Es constitueix la Comissió Mixta Estat-Generalitat i Josep M. Vilaseca n'és nomenat membre el dia 5 de desembre de l'any 1977. La seva actuació es manifesta particularment en els traspassos relatius a la funció pública, al patrimoni i, sobretot, a la creació —tot i que hi havia un precedent, evidentment, en l'autonomia republicana— del règim jurídic dels traspassos. Com és natural, ja amb la Generalitat definitiva, l'any 1979, la figura de Josep M. Vilaseca continua present en tota aquesta àrea tan important. És membre de les dues comissions que es creen a aquest efecte: la Comissió Mixta de Valoracions i la Comissió Mixta de Traspassos. De la Comissió Mixta de Valoracions, n'és nomenat el dia 7 de juliol de l'any 1980 i la seva tasca durarà fins al 2 d'agost de l'any 1984. Com a advocat de l'Estat, havia estat liquidador de l'antic impost de drets reals, que, com vostès saben, és un dels impostos traspassats en la seva versió actual d'impost de transmissions patrimonials i d'impost de successions i, per tant, la seva actuació com a persona particularment coneixedora d'aquest tema té una gran transcendència en allò que fa referència a la cessió dels tributs, que són els que permeten en bona part la tresoreria de la Generalitat.

Forma part de la Comissió Mixta de Traspassos des del 6 de juny de l'any 1980 fins al dia 28 de novembre de 1985. Intervé d'una manera molt activa en el que fa referència a traspassos de la joventut, de cultura i, molt específicament, de les competències en matèria de justí-

cia. La seva utilitat en aquest camp és especialment rellevant. Avui dia a Catalunya disposem ja d'eminents juristes de dret públic, però en aquella època no era així. En aquella època, no es pot dir que aquest país fos un desert pel que fa al dret públic, crec que seria injust, però realment no sobraven els especialistes. Naturalment, construir el marc competencial de la Generalitat era un problema de dret públic. Per tant, figures de la categoria i de la solvència de Josep M. Vilaseca, que, a més, com ha dit molt bé Jordi Porta, era escoltat més enllà de Catalunya, van ser d'una especial utilitat. La tasca de Josep M. Vilaseca en els traspàs de serveis, que és una tasca, si volen vostès, grisa, perquè després només hi figuren els que surten a les fotografies a l'hora de signar el traspàs, és fonamental. Quan s'ha d'establir el text d'un traspàs concret el que importa és que la persona que s'ocupa d'aquesta tasca sigui competent, faci les coses amb solvència i tingui una profunda preocupació pels interessos polítics d'aquest país. Aquest era el cas de Josep M. Vilaseca.

L'Institut d'Estudis Autònomic va ser un altre marc on jo crec que Josep M. Vilaseca es va divertir molt. Ell és qui crea l'Institut d'Estudis Autònomic per encàrrec del president Pujol. N'és nomenat president el dia 1 de març del 1985 i ho serà fins el dia 28 de juny de 1994, durant gairebé una dècada, la dècada decisiva de l'Institut d'Estudis Autònomic. L'activitat de l'Institut és gran: beques, seminaris, cursos, relacions amb l'exterior, estudi d'altres situacions més o menys homologables amb la catalana i una bibliografia molt important, de la qual a criteri meu cal subratllar tres obres que són d'especial utilitat. En primer lloc, *Comentaris a l'Estatut d'autonomia de Catalunya*, una obra en tres volums de l'any 1988, que és un comentari aprofundit del text de l'Estatut d'autonomia de l'any 1979. En aquest cas, l'Institut actua amb la col·laboració de les facultats de dret de la Universitat de Barcelona i de la Universitat Autònoma de Barcelona, les dues úniques universitats catalanes que tenien facultat de dret en aquell moment. En segon terme, el *Manual de dret públic* i, finalment, l'any 1994, el *Codi de legislació política i administrativa de Catalunya*.

En aquesta institució, Josep M. Vilaseca va exercir un mestratge que crec que li resultava particularment plaent. Es va posar en contacte amb les generacions posteriors a la seva, amb la gent jove. Jo recordo l'acte d'homenatge que li van fer quan va presentar la renúncia al seu càrrec de president —ell ja devia intuir el que li havia d'esdevenir. Va ser un acte memorable, el lloc on es desenvolupava estava ple de gom a gom, especialment de gent jove, i hom detectava a l'ambient la profunda sintonia que hi havia entre Josep M. Vilaseca i aquelles persones que eren d'unes altres generacions, però que mal-

grat tot havien establert un contacte espiritual, o com vostès vulguin denominar-lo, molt consistent. Tenia sens dubte una gran vocació docent, i això determinava aquesta actitud. I aquí, encara que surti una mica del tema, jo crec que hem de fer una referència marginal a una altra activitat de Josep M. Vilaseca, molt poc coneguda, però que confirma el que acabo de dir. Durant uns anys va ser professor de dret administratiu de la Facultat de Barcelona. Josep M. Vilaseca explicava amb una complaença especial aquells anys, malauradament pocs, perquè ja era gran i li va arribar l'edat administrativa de la jubilació, en què havia pogut ensenyar a la gent jove aquella ciència que ell posseïa i que la posseïa des d'una perspectiva molt útil per als estudiants, la perspectiva de l'experiència.

Ara bé, crec que és evident que la gran tasca de Josep M. Vilaseca en l'àmbit institucional és la configuració actual de la Comissió Jurídica Assessora.

La Comissió Jurídica Assessora, una creació de la Generalitat republicana, mostra del profund sentit jurídic que sempre ha presidit l'activitat de les nostres institucions, va ser reestablerta pel president Tarradellas amb el Decret del 17 d'octubre de l'any 1978, i ja en la primera llista de membres de la Comissió del dia 7 de maig de 1979 és designat Josep M. Vilaseca. L'actuació que va desenvolupar va ser una actuació incipient però important. Recordaré sempre els problemes que es van tenir quan es va encarregar a la Comissió Jurídica Assessora el dictamen sobre el Projecte d'estatut d'autonomia que després seria l'Estatut d'autonomia l'any 1979. Enric Argullol recordarà amb mi la diplomàcia amb què es va haver d'emetre aquest dictamen, perquè és evident que la posició del president Tarradellas tenia unes certes peculiaritats. En aquesta situació, Josep M. Vilaseca va ser un home franc, directe, sincer i respectat.

L'any 1980, Josep M. Vilaseca, juntament amb d'altres membres de la Comissió, formen part de la ponència que redacta el projecte de reorganització de la institució. El Govern de Catalunya tenia cada vegada més competències i feia falta definir d'una manera clara el marc d'actuació de la Comissió Jurídica Assessora. Tot això cristal·litza l'any 1983 amb la Llei 3/1983, del 25 de març, en la qual es preveu la regulació de la Comissió Jurídica Assessora, precisament per llei, llei que es promulga el dia 15 de març de l'any 1985, és a dir, la Llei 3/1985, de reorganització de la Comissió Jurídica Assessora.

És en aquest moment quan Ramon Faus, el primer president de la segona fase de la Comissió Jurídica Assessora, presenta la renúncia

per raons de salut i, amb un gran encert, el president de la Generalitat, pel Decret 305/1986, del 3 d'octubre, designa president Josep M. Vilaseca. Josep M. Vilaseca intueix, des de la perspectiva de jurista de dret públic, que tant Jordi Porta com jo hem posat de manifest, quina havia de ser la tasca de la Comissió Jurídica Assessora. Aquesta intuïció es concreta en la normativa actual, constituïda pel Decret legislatiu 1/1991, del 2 de març, que és obra, en gran part, de Josep M. Vilaseca, i en el Reglament contingut en el Decret 127/1991. La Comissió Jurídica Assessora havia estat concebuda inicialment, en aquesta segona autonomia catalana del segle xx, com una espècie de comissió general de codificació, és a dir, com a organisme que existeix en l'àmbit central de l'Estat dedicat bàsicament a la configuració de lleis en el marc del dret privat. Aquesta havia estat en gran part la tasca de la Comissió durant l'autonomia republicana. Però en trobar-nos actualment amb una autonomia més consolidada, amb unes competències més importants i, per tant, amb una activitat administrativa d'una certa transcendència, Josep M. Vilaseca comprèn que aquest no és el camí adequat i que la Comissió Jurídica Assessora havia d'esdevenir el Consell d'Estat de la Generalitat de Catalunya.

Si hom llegeix l'exposició de motius del Decret legislatiu 1/1991, del qual els he parlat, allí es veu clarament aquelles raons per les quals ell creu que la Comissió Jurídica Assessora ha de fer aquest tomb determinant. En primer lloc, l'atribució de la funció de dictaminar preceptivament diversos expedients legislatius, quan la llei anterior, la Llei 32/1985, només imposava la consulta a la Comissió en els casos de decrets legislatius, és a dir, aquelles normes amb rang de llei que el Govern redacta per delegació del Parlament; en segon lloc, el fet evident que diverses lleis de l'Estat, i citava expressament la Llei de bases de règim local, establien preceptivament dictàmens que a Catalunya implicaven a la Comissió Jurídica Assessora; però en tercer lloc, el fet que la mateixa legislació catalana estava establint una sèrie de dictàmens preceptius de la Comissió. Aleshores, el Decret legislatiu, a l'article primer, ja configura la Comissió Jurídica Assessora com l'alt òrgan consultiu del Govern de la Generalitat i estableix la seva autonomia orgànica i funcional per tal de garantir-ne l'objectivitat i la independència.

No falto a la veritat si afirmo que la Comissió Jurídica Assessora és l'obra de Josep M. Vilaseca. Ell la va presidir amb aquesta autoritat imperceptible amb què ell dirigia les seves obres, des del més gran respecte a tothom. Les reunions de la Comissió Jurídica Assessora han estat sempre uns encontres plaents en els quals era una satisfacció poder compartir amb el president la discussió dels temes que hi

havia sobre la taula, perquè Josep M. Vilaseca era conscient de la responsabilitat que li havia caigut a sobre i de la transcendència d'aquella tasca d'assessorament que duia a terme la Comissió per a obtenir una activitat legislativa sòlida, responsable i en el marc, com correspon, de la més estricta legalitat. Per tant, jo vull posar de manifest especialment aquest aspecte important per al país: l'actuació de Josep M. Vilaseca com a jurista de dret públic en un moment, com els dic, en què no en sobraven, a Catalunya. Josep M. Vilaseca estimava profundament el país, va treballar sempre des d'aquesta òptica de servei. Josep M. Vilaseca ha estat un ciutadà eminent. Aquest és un acte just. Josep M. Vilaseca, si vostès em permeten l'expansió, per iniciativa meua havia esdevingut membre de l'Institut el dia 1 de febrer de 1991.

Josep M. Puig i Salellas
Notari i membre numerari de la
Secció de Filosofia i Ciències Socials

III

Josep M. Vilaseca en el camp de l'advocacia

En primer lloc, vull agrair, molt sincerament, a l'Institut d'Estudis Catalans la possibilitat que, en nom del Col·legi d'Advocats de Barcelona, parli de la figura de Josep M. Vilaseca com a company i com a advocat. Difícilment podré afegir coses noves a allò que han dit els que m'han precedit en l'ús de la paraula, dues personalitats que sens dubte l'han conegut amb veritable intensitat, amb l'afecte que ha quedat palès en aquesta taula. Difícilment podré afegir res que molts de vostès no hagin ja sentit en altres ocasions, recentment i molt particularment, en aquelles paraules extraordinàries que li va dedicar el nostre amic i president de l'Acadèmia de Legislació i Jurisprudència de Catalunya, el senyor Guàrdia, en fer una semblança d'ell amb motiu del centenari de la nostra revista.

Josep M. Vilaseca i Marcet va ser un d'aquells senys ordenadors, com digué Eugeni d'Ors de Prat de la Riba, que era seny ordenador de Catalunya. Vilaseca i Marcet tenia un sentit de l'ordenació innat que el va portar al llarg de tota la seva trajectòria pública, però també de la seva trajectòria privada, a fer de les coses complicades cosa senzilla i de la cosa senzilla, aparentment, qüestió imperceptible. Per això, quan ahir vaig agafar el seu expedient, l'expedient que tenim tots els advocats —que s'inicia en una data, en aquest cas el 8 d'octubre de 1943, i que acaba gairebé sempre en una altra data, que és la de la nostra mort, en aquest cas, el 12 d'abril de 1995—, he descobert aquesta realitat que avui els dic.

Ha estat una llarga, molt llarga trajectòria, al servei de la nostra professió i al servei del Col·legi. El Col·legi, que al llarg dels segles i en les seves diferents formes jurídiques ha estat present a Barcelona i a Catalunya, no havia sofert una transformació tan gran com la que ha sofert durant aquests darrers anys. Josep M. Vilaseca i Marcet ha estat present en totes aquestes transformacions del Col·legi d'Advocats. Des de la seva relació amb Simarro —que és el degà que el rebé— fins a mi mateix, hi ha hagut cartes creuades d'una exquisitat absoluta, extraordinària, amb tots i cadascun dels successius degans del Col·legi, adreçant-se a tots ells sempre amb aquestes paraules: «Estimat degà».

Ha estat intercessor de molts companys, adreçant súpriques a la Junta, demandes per a atendre aquesta o aquella dificultat d'un determinat company; ha defensat, en nom del Col·legi, entitats sempre de caràcter benèfic davant d'organismes públics i davant de determi-

nats ajuntaments; ha redactat dictàmens, ha emès opinions, sempre en interès de la Junta de Govern. Ha tingut una trajectòria profundament arrelada en el món del dret. Ell hi va entrar el dia 5 de maig de 1954 amb motiu d'una remodelació de la Comissió de Cultura del nostre Col·legi, que és l'eix vertebrador de tota la política cultural de l'advocacia catalana. Va entrar el dia 30 d'octubre de 1963 al Consell de Redacció de la *Revista Jurídica*, per acord de la Junta de Govern presidida aleshores pel seu estimat i admirat degà Frederic Roda Ventura. Ell li contestava en una carta: «No sé exactament si respondré a les expectatives de la Junta de Govern ni si estaré a l'alçada dels meus companys, però et prometo que posaré tot el meu interès en l'encàrrec que em feu». Després va ser-ne el director durant vint-i-cinc anys.

Entrà a l'Acadèmia de Legislació i Jurisprudència de Catalunya l'any 1966 durant el deganat de Roda Ventura i es presentà a una elecció renyida amb un conegudíssim mercantilista. Hi ha algunes cartes en el seu expedient d'advocats de renom extraordinari, i entre elles el de l'aleshores bisbe de Barcelona, que consideren que la personalitat i els valors humans de Vilaseca i Marcet han d'ésser presents a l'Acadèmia de Legislació i Jurisprudència de Catalunya.

A la Junta de Govern del nostre Col·legi va deixar la seva petjada en un dels moments més apassionants. Ell entrà a la Junta de Govern l'any 1969 amb un altre admirat i respectat degà del nostre Col·legi, al qual Vilaseca apreciava moltíssim, l'Ignasi de Gispert, i va estar a la mateixa Junta fins a l'any 1973, quan ja era degà del Col·legi Miquel Casals Colldecarrera. En aquesta època desenvolupà una activitat extraordinària. Per primera vegada distingí el Departament de Cultura amb una diputació específica de la Junta de Govern, separant-lo d'aquesta manera de la Biblioteca, que era i és un dels nostres tresors, però comprènent la importància que havia de tenir en el futur i que ha tingut la Comissió de Cultura del nostre Col·legi. Jo vaig entrar aproximadament en aquelles dates al Col·legi, quan havia d'edificar-se el que avui és pràcticament l'edifici central, al carrer Mallorca, en un moment en què els joves advocats discutíem molt sobre la conveniència o no conveniència de fer aquell edifici. Envoltat d'una polèmica en el nostre Col·legi, ell prengué, naturalment per designació de la Junta de Govern, la responsabilitat de tirar endavant aquell edifici, que havia de ser una de les qüestions més importants per al nostre Col·legi i que ha servit per a desenvolupar aquesta activitat cultural extraordinària que encara avui desenvolupa l'Il·lustre Col·legi d'Advocats de Barcelona.

Català, tal com deia Puig i Salellas fa un moment, i immediatament Vilaseca i Marcet es posà a treballar en cos i ànima amb molts dels aquí presents. S'arribà a aquell feliç II Congrés Jurídic Català després d'aquella experiència del maig del 1936, en vigílies d'una de les més grans desfetes i de les més grans tragèdies que ha patit el nostre poble, tal com en un preciós discurs d'inauguració exposava magistralment Ignasi de Gispert. I és precisament Ignasi de Gispert qui diu, en aquest discurs per a mi memorable i rellegit moltes vegades, que entre tots hem de destacar l'esforç constant, apassionat, del qui és l'ànima d'aquest Congrés: Josep M. Vilaseca i Marcet. Ell va posar la il·lusió, ell va posar l'esforç, i el seu discurs és un discurs eminentment pràctic, que està en la línia del seny ordenador. Les cinc ponències es van desenvolupar amb absoluta satisfacció i jo diria que avui el II Congrés Jurídic Català continua essent punt de referència de tots els juristes i de tots els civilistes de casa nostra.

Per acord de la Junta de Govern del 25 de gener de 1983, essent degà el meu company, avui també aquí present, Antoni Plasència, se'l nomenà director de la *Revista Jurídica de Catalunya*, càrrec que ocupà fins al moment de la seva mort. En aquesta etapa la *Revista Jurídica de Catalunya* ha viscut una transformació extraordinària, s'ha fet el primer índex des de la seva creació fins a l'any 1971, s'ha fet el desdoblament de la revista en el volum doctrinal de color vermell i el volum jurisprudencial de color verd, de tantíssima utilitat per als advocats en exercici. A més a més, Vilaseca s'ha envoltat d'un equip importantíssim en el Consell de Redacció que ha donat una vitalitat i un creixement espectacular de la revista, la presència de la qual arriba molt més enllà dels límits del nostre Col·legi, traspassant les fronteres del nostre Estat. Prova d'això són els convenis signats amb el degà de Burdeus, que consten també en l'expedient, perquè la revista pugui arribar als col·legiats d'aquest col·legi francès.

Ha rebut la més alta distinció que pot tenir un jurista en el nostre Estat, que és la Creu de Sant Raimon de Penyafort, com a justa retribució als serveis prestats al món del dret i de l'advocacia.

A mi m'agradaria destacar alguna cosa menys coneguda en el món de l'advocacia, del dret de defensa i dels drets humans de Josep M. Vilaseca. Aquí es troba també un apreciat i admirat amic, Fèlix Martí, que ens va reunir, a un grup d'advocats i de juristes de Barcelona, per tal d'animar-nos a crear el grup català de juristes afiliat a Pax Romana. Immediatament Vilaseca va esdevenir motor d'aquest grup, va ser el seu primer president, i vaig tenir l'honor d'ésser el seu secretari en aquesta etapa i ha estat una de les secretaries més fàcils que he tingut en l'exercici de la meva professió. No hi ha-

via ni indicacions, ni línies, ni criteris especials a seguir; hi havia una crida a l'exercici de la responsabilitat de tots els que formàvem el grup de juristes Roda Ventura, que va tenir com a segon president l'Agustí de Semir, també present avui aquí entre nosaltres.

Vilaseca era una persona profundament sensible que jo no havia descobert fins aleshores. Ho vaig descobrir, i li ho deia així a la M. Teresa l'altre dia a casa seva, quan va proposar que el nom del grup fos el de Roda Ventura, aquell estimat i admirat degà. Va decidir anar a proposar-li a la seva vídua si podíem utilitzar el nom de Frederic Roda Ventura, i hi vam anar amb el seu fill Frederic Roda, amb el seu gendre Paco Segura, Vilaseca mateix i jo, i vaig descobrir un home d'una tendresa extraordinària. En adreçar-se a la vídua de Roda Ventura li va parlar d'una manera com no l'havia sentit a parlar mai, que fins i tot em va sobtar: amb afecte, amb respecte, amb veritable estimació, m'atreviria a dir amb una expressió quasi filial. Evidentment, la senyora Roda no únicament va estar contenta sinó que va emocionar-se i ens va agrair profundament aquest gest. Al cap de pocs dies, en el Col·legi d'Advocats presentàvem el grup davant del degà Pintó, evidentment amb la companyia de Fèlix Martí. L'endemà ja estàvem fent manifestos sobre la situació de les presons a Catalunya. He descobert en el seu expedient la carta que adreçà al degà demanant-li que la Junta de Govern del Col·legi de Barcelona fes seves aquelles manifestacions dels juristes de Pax Romana i de Salebi al Govern de la nació.

Vilaseca i Marcet era un home profundament responsable, advocat de confiança, confident de molts advocats, a qui agradaven les coses ben fetes. Per això tenia especial preocupació pel centenari de la *Revista Jurídica de Catalunya*. Us puc dir que, en prendre possessió del meu deganat, van ser molts els que posaren el seu càrrec a disposició del degà, entre ells Vilaseca i Marcet. Li vaig dir, evidentment, que el confirmava en el càrrec, com es va fer amb pràcticament tots els que van venir al deganat, i ell em va dir: «Això em fa molta il·lusió perquè m'agradaria poder arribar com a director al centenari de la *Revista* l'any 1995». Li vaig dir: «L'any 1995 jo no seré degà». Després les circumstàncies van fer que em presentés a la reelecció i que encara avui jo sigui el degà. Doncs, als pocs dies de la reelecció, Josep M. Vilaseca va tornar a venir i em va tornar a posar a disposició el seu càrrec de director i li vaig dir: «Josep M., però si ja et vaig dir que series el director fins aquell moment», i ell respongué: «Sí, però en aquell moment eres un altre degà. Ara tornes a ser degà, i torno a venir a posar-ho en el teu coneixement.» I, evidentment, va preparar un centenari que fou un èxit de convocatòria i d'organització, amb un nivell extraordinari en les ponències que s'hi van desenvolupar,

que a més a més miraven, no al passat, sinó vers el futur. Era la seva preocupació. Vilaseca volia especialment que es tractés el paper de les revistes jurídiques en el món futur, tant en el camp de la investigació com en el camp de la seva utilitat pràctica per als advocats en exercici. El resultat no podia ésser millor.

Participà en tots els actes del Col·legi. Quan va fer els cinquanta anys d'incorporació al Col·legi, la Junta de Govern li va proposar que fos ell qui fes el discurs en nom dels seus companys. Ha participat en totes les conteses electorals, en totes les assemblees, en totes les iniciatives i en el moment d'escriure la seva carta per dir que deixava de ser advocat en exercici, que continuaria essent advocat del nostre Col·legi sense exercici, encara reiterava la seva total disponibilitat per al Col·legi i per a la Junta de Govern.

Josep M. Vilaseca, sense escarafalls, com han dit els que m'han precedit en l'ús de la paraula, era una persona d'especial modèstia. Era una persona que, com en les seves darreres paraules del discurs del II Congrés, deia: «els congressistes tenen la paraula», vostès tenen la paraula.

Mai no s'oblidava de felicitar quan una cosa s'havia fet bé, segons el seu criteri, o de recriminar quan, segons el seu criteri, no s'havia fet correctament.

Hi ha una altra faceta potser poc coneguda, però de la qual sóc testimoni d'excepció, i que avui voldria aportar a aquesta taula com a darrer homenatge a un jurista eminent i a un amic estimat. Durant una temporada vaig redactar per a Enciclopèdia Catalana algunes de les veus jurídiques, probablement les menys importants. El cert és que, quan es va acabar l'enciclopèdia, es va fer un repàs sobre algunes d'aquestes veus i també sobre juristes que no hi figuraven: Vilaseca no hi era i no se n'havia adonat ningú. Vaig anar a veure Vilaseca i li vaig dir que ell hi havia de sortir, a l'enciclopèdia. Li va fer molta il·lusió, i al cap d'uns dies em va telefonar i em va dir: «Escolta: això t'ho han demanat o és una iniciativa teva?», jo li vaig dir la veritat: «Bé, m'han encomanat que fes els juristes que faltaven; no m'han dit expressament que fes la teva entrada, però crec que hi hauria de ser». Al cap d'uns dies, Josep M. em deia: «M'ho he pensat bé i prefereixo que no la facis». Així era Josep M., una persona entrançable, senzilla, profundament honesta —com s'ha dit aquí—, que ha deixat una petjada inoblidable en el nostre Col·legi i en la nostra professió, que l'ha engrandit i que ha fet possible, com tants i tants d'altres, que la nostra institució pugui arribar a celebrar molts centenaris, però d'una manera molt especial cadascú de nosaltres aportem

allò que som i ell aportà el que avui entre els companys de taula i jo mateix hem exposat i tot allò que vostès ja han conegut d'en Josep M.

Eugeni Gay
Degà del Col·legi d'Advocats de Barcelona

*Intervenció del Dr. Joan Albaigés,
representant de la Generalitat de Catalunya*

No era previst que jo hagués d'intervenir, però no puc deixar de sumar-me a aquest acte en memòria de Josep M. Vilaseca. De fet, ja s'ha dit pràcticament tot. S'ha parlat de Josep M. Vilaseca en el camp de les fundacions, de les administracions, de l'advocacia; poc més puc dir jo. Potser només afegiria, per raó del meu càrrec, que avui dia no es pot fer la memòria del que ha estat l'evolució, l'estudi i la recerca en les ciències socials i polítiques sense la seva figura, des de les institucions públiques i privades de les quals ell va ser l'ànima i de les quals ja s'ha parlat: la Fundació Jaume Bofill i l'Institut d'Estudis Autonòmics.

Josep M. Vilaseca era un home que venia del dret, però no es pot dir que fos un home unidimensional. Josep M. Vilaseca —i, de fet, en aquesta presentació s'ha posat de manifest— era un home, en el sentit més noble de la paraula, polifacètic, que va projectar tota la seva vida, tota la seva actuació en diversos camps: social, cívic, cultural, polític..., en definitiva, fent país. Això és el que distingeix els grans homes.

Josep M. Vilaseca és un exemple paradigmàtic del que és i ha estat aquesta societat civil catalana, que ha sabut posar tot el saber i tot el seu tenir al servei del país, i ho ha fet des de la solvència, la competència i també des de la discreció, des de la modèstia, des de, moltes vegades, gairebé l'anonimat, amb un exquisit equilibri entre el pensament i el sentiment. Homes com Josep M. Vilaseca honoren Catalunya i tots ens hem de sentir deutors del seu exemple.

Joan Albaigés
Comissionat per a Universitats i Recerca

*Cloenda a càrrec del Dr. Emili Giralt,
president de l'Institut d'Estudis Catalans*

Només unes paraules de cloenda. Com a president de l'Institut d'Estudis Catalans, voldria destacar la presència de Josep M. Vilaseca i Marcet en aquesta casa, com a membre que fou de la Secció de Filosofia i Ciències Socials des de l'any 1979.

Sense que hi intervingués cap nomenament específic, havia esdevingut assessor jurídic de l'Institut i li eren consultades tota mena de qüestions estatutàries, fiscals, laborals, etc. Recordo que en un moment en què es parlava de la possible creació d'una fundació d'estudis humanístics emparada en l'Institut, ell hi col·laborà redactant-ne els estatuts. Finalment la prevista fundació es frustrà per la mesquinesa d'alguns i per la manca de decisió política d'uns altres. La seva actuació en els plens va tenir sempre la discreció com a norma, sobretot quan s'emprava en la seva ciència jurídica.

Uns fets que voldria evocar aquí és que, entre les fundacions que va impulsar i que, juntament amb la seva esposa, va patrocinar —però sempre des d'un lloc molt reservat i mig amagat, com qui diu des de l'anonimat—, hi ha la Fundació Internacional d'Estudis Històrics i Socials sobre la Guerra d'Espanya, coneguda per l'acrònim FIEHS. Aquesta fundació va ser creada l'any 1972 a Ginebra. Era un moment en què crear-la aquí hauria comportat serioses dificultats de reconeixement legal i de funcionament. La FIEHS va comptar amb un patronat, presidit pel professor català resident a Suïssa Ramon Suganyes de Franch, i integrat per personalitats il·lustres, com el rector de la Universitat de París X (Nanterre), René Rémond, el doctor Josep Trueta, el professor Laín Entralgo, el professor Jean-Claude Favez, degà de Lletres i posteriorment rector de la Universitat de Ginebra, el doctor Bricall, exrector de la Universitat de Barcelona, entre d'altres. Un Comitè d'Honor assessorava, quan calia, aquest Patronat. El formaven personalitats prou conegudes d'aquí i de fora, com el P. Miquel Batllori, el professor Bosch i Gimpera, l'anglès Raymond Carr, l'italià Aldo Garosci, el francès Pierrer Vila, l'acadèmic Jesús Pabón, el senyor Maurici Serrahima i, entre altres més eminents, qui us parla. Aquesta fundació tenia com a objectiu l'adquisició de documentació de tota mena (llibres, periòdics, cartells, memòries inèdites, papers no impresos, etc.) esparsos per l'exili, del període comprès, bàsicament però no exclusivament, entre la Segona República, la Guerra Civil i la resistència o oposició al franquisme tant a l'exili com a l'interior del país. Josep M. Vilaseca i Marcet, ve-

ritable mecenes de la FIEHS, s'hi va reservar el modestíssim càrrec d'assessor jurídic, com era la seva norma.

La FIEHS va constituir inicialment els seus fons documentals gràcies a la compra d'una col·lecció important d'un exiliat català, Jordi Arquer, que l'havia reunida al llarg dels anys. Després, aquests fons es multiplicarien gràcies a les donacions, ja sempre més gratuïtes, d'altres persones, a causa, principalment, de la tasca de Jordi Planés, que aleshores era director del centre de recerques de la FIEHS i avui és secretari general de la institució, que ha continuat la seva feina com serà esmentat més endavant. Aquest centre de recerques fou instal·lat primerament, però breument, a la vila rossellonesa de Toluges i, després, a Perpinyà. Una vegada mort Franco, es va plantejar la qüestió de repatriar a Catalunya aquests materials, una gran part dels quals eren d'origen català. Hi havia diverses possibilitats, però jo mateix, membre com he dit del Comitè d'Honor, vaig parlar amb el doctor Vilaseca i, després d'examinar-ne d'altres, ell va creure que el millor lloc podia ser la Universitat de Barcelona, on existia i segueix existint el Centre d'Estudis Històrics Internacionals sota la meva direcció. El CEHI també havia anat recollint documentació semblant i complementària a la de la FIEHS, procedent de l'exterior, de la resistència interior i de la mateixa Universitat, efervescent en els últims anys del franquisme.

La possibilitat d'aquesta mena de casori entre la FIEHS i el CEHI va fer que la Universitat de Barcelona i la FIEHS firmessin un conveni en virtut del qual aquells materials serien dipositas a la Universitat de Barcelona per a sumar-se al fons documental i bibliogràfic pel CEHI. Això va passar l'any 1977, és a dir, quan la transició política semblava que anava per bon camí. L'any 1982, quan la democràcia va semblar ja definitivament consolidada, els patrons de la Fundació van decidir autodissoldre-la. Llavors, allò que fins aquell moment havia estat un dipòsit fet a la Universitat de Barcelona va ser un llegat definitiu a la nostra *Alma mater*. Aquest llegat, sumat als materials que posteriorment han enriquit les col·leccions inicials, continua avui al Centre d'Estudis Històrics Internacionals, on, per tal de recordar tota aquesta història, hi ha precisament una sala —una sala dipòsit, però on hi ha potser el material més important del Centre— que porta el nom de FIEHS. I ja no cal dir que sempre —i sobretot des d'ara—, quan pensarem en la FIEHS, pensarem també en el doctor Vilaseca, que va ser no solament l'artífex de la primitiva fundació, sinó també el valedor d'aquell maridatge entre el CEHI i la FIEHS i, finalment, el factor decisiu per a dur a bon terme el seu llegat.

Senyores i senyors: com a director del CEHI m'ha semblat que ara i

ací es presentava l'oportunitat de recordar o de fer conèixer aquesta petita història. Enteneu-la, si més no, com un homenatge que des d'un racó de la Universitat de Barcelona tributem a la memòria de Josep M. Vilaseca i Marcet, creador de la FIEHS.

Emili Giralt
President de l'Institut d'Estudis Catalans